

Romantik İlişkilerde Bağlanım: Dindarlık Algısı ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar

Nur Okutan
Ankara Üniversitesi

Ayda Büyükşahin-Sunal
Ankara Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, romantik ilişkilerde bağlanım, kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar ve dindarlık algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bu amaçla, duygusal birlikteliği olan 210 (112 kadın, 98 erkek) karşıcinsel (heteroseksual) üniversite öğrencisine İlişki İstikrarı Ölçeği, Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği ve Dindarlık Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Analizler, kadınların ilişki bağlanımı, ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde erkeğin girişken olması ile ilgili kalıpyargı puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Buna karşılık, erkekler seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirme ve romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarını daha fazla benimseme eğilimindedirler. Ayrıca dindarlık algılarına göre oluşturulan gruplar çeşitli bağımlı değişkenler açısından karşılaştırılmışlardır. Buna göre, dindarlık algısı düşük olan katılımcılar yüksek olanlardan seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirmişlerdir. Dindarlık algısı en yüksek düzeyde olan grubun romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargısal tutumlarının da en yüksek olduğu bulunmuştur. Regresyon analizi kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı yapıldığında, ilişki süresi hem kadınlarda hem de erkeklerde yatırım modeli değişkenlerini anlamlı olarak yordamıştır. Sadece kadınlarda, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına yönelik tutumlar ve algılanan dindarlık düzeyi seçeneklerin niteliğini olumsuz yönde yordamıştır.

Anahtar kelimeler: Bağlanım, yatırım modeli, cinsiyet kalıpyargıları, dindarlık algısı

Abstract

The purpose of the present study was to examine the relationship between relationship commitment, attitudes toward gender stereotypes about romantic relationships and perception of religiosity. For this purpose, Relationship Stability Scale, Attitudes toward Gender Stereotypes about Romantic Relationships Scale, Perception of Religiosity were administered to 210 persons (112 women, 98 men) who have heterosexual romantic relationships. Results demonstrated that women had higher scores on relationship commitment, satisfaction and men's assertiveness in romantic relationships than men. On the other hand, men had higher scores on the evaluation of quality of alternatives and on attitudes towards men's dominance and women's compliance and in romantic relationships. In addition, groups in terms of perception of religiosity were compared with different dependent variables. According to this, those with low religious perception in comparison to those with high religious perception evaluated the quality of alternatives more positively. It was found that the group with the highest perception of religiosity had the highest scores on stereotypes attitudes about romantic relationships. When the regression analyses are conducted separately for women and men, relationship duration predict investment model variables significantly for women and men. For only women, attitudes towards men's dominance and women's compliance in romantic relationships and level of perceived religiosity were negative predictors of quality of alternatives.

Key words: Commitment, investment model, gender stereotypes, perception of religiosity

Duygusal ilişkilerin yaşamımızda çok önemli bir yer olmakla birlikte, son yıllarda boşanma ya da ayrılma oranlarının çarpıcı bir biçimde artması (Adams ve Jones, 1997; Teachman, Tedrow ve Crowder, 2000), araştırmacıların duygusal ilişkilere bağlanım (commitment) konusuyla daha fazla ilgilenmelerine yol açmıştır. Bağlanım, ilişkiyi sürdürmeye yönelik bir isteklilik ya da kişinin psikolojik olarak ilişkiye bağlı hissetmesi olarak tanımlanabilir (Rusbult, 1980; 1983). Rusbult'a göre, bağlanım düzeyindeki değişimler, ilişkide kalma ya da terk etme kararlarını etkiler.

Yakın ilişkilere bağlanım ya da ilişkide kalma ya da bitirme kararını belirleyen etmenleri açıklamaya yönelik çok sayıda model önerilmiştir (örn., Johnson, 1973; 1991; Kelley, 1983; Levinger, 1965; 1991; Rusbult, 1980; 1983). Bu modellerden Levinger'in *evlilik sargınlığı modeli*, Johnson'un *üçlü bağlanım modeli* ve Rusbult'un *yatırım modeli*, en çok dikkati çeken ve sık değinilen bağlanım modelleridir. Levinger'e göre, evlilik sargınlığını, *mevcut ilişkinin çekiciliği* (örn., cinsel doyum ve arkadaşlık gibi ilişkinin ödüllendirici olması), *seçeneklerin çekiciliği* (örn., olası ilişkilerin çekiciliği) ve *engeller* (örn., boşanmayla maruz kalan gelir kaybı ve evliliğin sürekliliği ile ilgili dini inanışlar) olmak üzere üç etmen belirler. Johnson'un üçlü bağlanım modelinde ise, ilişki bağlanımının *kişisel* (örn., eşin ve ilişkinin çekiciliği), *ahlaksal* (örn., kişinin dini inançları ve değerleri doğrultusunda ilişkiyi sürdürme gereksinimi) ve *yapısal* (örn., mevcut ilişki dışındaki ilişki seçenekleri ve ilişkiye yapılan yatırımlar) olmak üzere üç bileşeni vardır. Bunların da *ilişkiyi sürdürme* ya da *bitirme* güdüsüne neden olduğunu vurgulamıştır. Bir diğer model ise karşılıklı bağımlılık kuramı (Thibaut ve Kelley, 1959) temelinde, Rusbult'un önerdiği yatırım modelidir. Bu model, ilişkilerin başlatılması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasını açıklamak amacıyla geliştirilmiştir. Modele göre, yakın ilişkilerin doyum (ilişkiye ve partnere yönelik olumlu duygular hissetmek) ve bağlanım (ilişkiyi devam ettirme eğilimi) olmak üzere iki önemli yönü vardır. Model, doyum boyutunun, "bu ilişkide mutlu muyum?" sorusuyla ilişkili; bağlanım boyutunun ise "bu ilişkiyi sürdürmeli miyim?" sorusuyla ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Bir başka deyişle, doyum ve bağlanım birbirlerinden farklıdır. Rusbult da Levinger ve Johnson gibi, ilişki bağlanımının üç belirleyicisi olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar (1) *ilişki doyumunu*, (2) *ilişkiye yapılan yatırımlar* (örn., ilişkide duygusal çaba, paylaşılmış anılar, çocuklar) ve (3) *seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyidir* (örn., bir başkasıyla beraber olma, yalnız kalmak). O'na göre, ilişki doyumunu ve ilişkiye yapılan yatırımlar artarsa ve seçeneklerin niteliği daha olumsuz değerlendirilirse, ilişki *bağlanımı* artar.

Görüldüğü gibi, sözü edilen bu modeller bazı farklılıklar içermekle birlikte, ilişkileri sürdürme ya da

bitirme nedenlerini açıklamaya çalışmaktadır. Ayrıca, hem Johnson'ın ahlaksal bağlanım, hem de Levinger'in engeller boyutunda, dini inanışların ilişkiyi sürdürme nedenlerinden biri olduğuna işaret edilmiştir. Ek olarak, Johnson, Caughlin ve Huston (1999) dindarlık ile ahlaksal bağlanım arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu ve ahlaksal bağlanımın kaynağını genellikle dinsel inançlardan aldığını vurgulamışlardır. Hansen'e (1987) göre, dini inanışlar, belirli değerler, tutumlar ve normlar içerir ve kişilerarası ilişkileri algılamayı ve değerlendirmeyi etkiler. Bazı araştırmacılar da (Wallin ve Clark, 1964; Wong, 2009) dindarlık düzeyi ile ilişkiyi sürdürme arasında bir ilişki olduğunu vurgulamışlardır. Bu nedenle, bu çalışmanın amaçlarından biri, Rusbult'un yatırım modeli temelinde, dindarlık algısı farklı olan katılımcıları ilişkiyi sürdürme nedenleri açısından karşılaştırmaktır.

Alanyazında, dindarlıkla evlilik istikrarı arasında olumlu ilişkiler olduğunu gösteren çalışmalara rastlanmaktadır (örn., Call ve Heaton, 1997; Kraft ve Neimann, 2009). Yurtdışında yapılan pek çok çalışma (Allgood, Harris, Skogrand ve Lee, 2009; Brown, Orbuch ve Bauermeister, 2008; Call ve Heaton, 1997; Mahoney ve ark., 1999), dini etkinliklere katılım (örn., kiliseye gitme) ve dindarlık düzeyi arttıkça, çiftlerin evlilik uyumlarının ve bağlanımlarının arttığı; boşanma risklerinin ise azaldığını ortaya koymuştur. Hem ülkemizde (Hünler ve Gençöz, 2005) hem de yurtdışında (Sullivan, 2001; Wallin ve Clark, 1964) yapılan bazı çalışmalar, evlilik doyumuyla dindarlık düzeyi arasında olumlu ilişkinin olduğunu göstermiştir. Farklı dindarlık düzeyine sahip olan grupların ilişkilerine bağlanımları açısından karşılaştırıldığı bir çalışma (Wong, 2009), dindarlık düzeyi yüksek olanların bağlanım düzeylerinin de en yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ek olarak, evliliği toplumsal ve dinsel açıdan önemli bir kurum olarak değerlendirme, evliliğe bağlanımı artırmaktadır (Adams ve Jones, 1997). Buna karşılık, dindarlık düzeyi azaldıkça, boşanmanın ahlaksal olarak kabul edilebilirliğine ilişkin olumlu tutumlar artmaktadır (Booth, Johnson, Branaman ve Sica, 1995; Stanley ve Markman, 1992).

Hem ülkemizde (örn., Sakallı-Uğurlu, 2003) hem de yurtdışındaki (örn., Fitzpatrick ve Sollie, 1999) bazı çalışmalar, romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargıların, ilişki bağlanımını etkileyebileceğine işaret etmektedir. Romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar, toplumsal cinsiyet inanç biçimine göre şekillenir (Peplau ve Gordon, 1985). Buna göre, romantik ilişkilerde erkekte daha çok karar verici ve yönetici roller beklenirken; kadınlardan daha çok itaat etme ve uyumlu olma gibi roller beklenir. Rose ve Frieze'nin (1993) çalışmalarında, geleneksel cinsiyet rollerine uygun biçimde, ilişkilerde erkeklerin etkin (örn., ilişkiyi başlatma ve kontrol edici davranışlar

gibi) ve kadınların ise edilgen (örn., erkeğin planladığı etkinliklere katılma ve fiziksel görünümüyle ilgilenme) rol adıkları görülmektedir. Benzer şekilde, “erkeksi olma” romantik bir ilişkiyi başlatma ile ilişkili bulunmuştur (Clark, Shaver ve Abrahams, 1999). Ülkemizde yapılan bazı çalışmalar (Sakallı ve Curun, 2001; Sakallı-Uğurlu, 2003) erkeklerin romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarını daha çok onayladıklarını göstermiştir. Ancak bu çalışmalarda, kadınlar erkeğin girişken olmasıyla ilgili kalıpyargıları daha çok benimsemişlerdir.

Alanyazın incelendiğinde romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar ve ilişki bağlanımını ele alan çalışmaların oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Romantik ilişkilerle ilgili toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkiyi sürdürme nedenleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma (Fitzpatrick ve Sollie, 1999), erkeklerden farklı olarak kadınlarda, geneleksen cinsiyet rollerini benimseme ile ilişki bağlanımı arasında olumlu ilişki olduğunu göstermiştir. Ek olarak, bu çalışmada geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş kadınlar, seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirmişlerdir. Ülkemizde yapılan bir çalışma (Günel ve Büyüksahin, 2009), kadınlara yönelik olumsuz tutumların açıkça ifade edildiği düşmanca cinsiyetçiliğin hem ilişki bağlanımını hem de seçeneklerin niteliğini değerlendirmeyi olumlu yönde yordadığını göstermiştir. Ayrıca, kadınlarda ilişkiye yapılan yatırımlar arttıkça, korumacı cinsiyetçilik (örn., kadının erkeğe göre daha zayıf olarak algılanması ve korunması gerektiğinin vurgulanması) puanları da artmaktadır. Sakallı-Uğurlu (2003), kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargısal düşünceler arttıkça ilişkilerde gelecek zaman yönelimli olma düzeyinin de arttığına işaret etmiştir. Görüldüğü gibi, hem ülkemizdeki hem de yurtdışındaki alanyazın incelendiğinde, romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargıların ilişki bağlanımı ya da ilişkiyi sürdürme nedenleriyle ilişkisini ele alan çalışmalar sınırlıdır. Bu nedenle, çalışmanın bir diğer amacı da Rusbult’un (1980; 1983) yatırım modeli bağlamında, romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin tutumların ele alınmasıdır. Çalışmada ayrıca, dindarlık algısının kadın erkek rollerine yönelik kalıpyargılarla olan ilişkisi de ele alınacaktır. Dinler, kadın ve erkek rollerine ilişkin geleneksel düşüncelerin sürdürülmesinde önemli bir toplumsal kurumdur. Romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerinin pek çok kutsal din açısından geleneksel tanımlamalar içerdiği ve bu rollerin desteklendiği görülmektedir (Glick, Lameiras ve Castro, 2002). Çok sayıda çalışma (örn., Glick ve ark., 2002; Maltby, Hall, Anderson ve Edwards, 2010; Taşdemir ve Sakallı-Uğurlu, 2010) geleneksel dinlere bağlı olanların cinsiyetçi rolleri daha fazla benimsediklerine işaret etmektedir.

Tüm bu anlatılanlar göz önüne alındığında, dindarlık algısı ve kadın ve erkek rolleriyle ilgili kalıpyar-

gılar, ilişki bağlanımı üzerinde etkili olabilir. Buradan hareketle, bu çalışmanın amacı duygusal birlikteliği olan üniversite öğrencilerinde dindarlık algısı ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargıların ilişki bağlanımını ne derece yordadığının incelenmesidir. Ayrıca, dindarlık algısı düzeylerine göre oluşturulan grupları, bağlanım değişkenleri ve romantik ilişkilere yönelik kalıpyargılar açısından karşılaştırmak çalışmanın bir diğer amacıdır.

Yöntem

Örneklem

Çalışmanın örneklemini, uygulama yapıldığı sırada duygusal ilişkisi olan, Ankara Üniversite’sinin çeşitli fakültelerinde okuyan 210 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların 112’si kadın (% 53.30), 98’i erkek; (% 46.70 ve yaş ortalaması 21.03’tür ($S = 1.82$). Katılımcıların aile aylık gelir ortalaması 1739 TL’dir. Öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyleri 7 dereceli bir ölçek üzerinde (1 = Okur-yazar değil, 7 = Lisansüstü) değerlendirilmiş ve anne eğitim düzeyi ortalaması 4.20 ($S = 1.42$) ve baba eğitim düzeyi ortalaması ise 4.85 ($S = 1.24$) olarak bulunmuştur. Benzer biçimde, katılımcılar kendilerini ne ölçüde dindar algıladıklarını 7 basamaklı bir ölçek üzerinde (1 = Hiç dindar değil, 7 = Çok dindar) değerlendirmişler ve dindarlık algısı ortalaması 3.69 ($S = 1.50$) olarak bulunmuştur. Katılımcıların 93’ü (% 44.30) yaşamlarının çoğunu şehirde, 90’ı (% 42.90) metropolde, 18’i (% 8.60) kasabada, 9’u (% 4.30) köyde geçirdiklerini bildirmişlerdir. Katılımcıların ilişki süresi 1 ile 76 ay arasında değişmekte; kadınlarda bu süre ortalaması 18.06 ($S = 17.99$) erkeklerde ise 14.79 ($S = 13.74$) aydır. Katılımcıların 9’u (% 4.30) duygusal ilişki içinde olduğu kişiyle birlikte yaşadığını; 200’ü (% 95.20) birlikte yaşamadığını bildirmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu. Kişisel bilgi formunda katılımcılara cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, aile gelir durumu, baba/anne eğitim düzeyi, yaşamın çoğunun geçirildiği yer ve ilişki süresi gibi sorular sorulmuştur. Ayrıca, araştırmaya katılanların dindarlık algısını belirlemek amacıyla, katılımcılara 7 basamaklı (1 = hiç dindar değil, 7 = çok dindar) bir ölçek uygulanmıştır.

İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ). İlişki İstikrarı Ölçeği Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından Yatırım Modeli Ölçeği (Investment Model Scale) temel alınarak, ilişkiyi sürdürme nedenlerini ölçek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek ilişki bağlanımı, doyumu, ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Toplam 37 maddeden oluşan ölçekten alınan yüksek puanlar ilgili boyutun arttığını göstermektedir. Rusbult (2003), ölçek-

ğin 3 boyutlu (yatırım, ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme) olarak da kullanabileceğini belirtmiş ve ölçeğin Türkçe uyarlaması Büyüksahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda ilişki doyumu (iç tutarlılık katsayısı = .90), seçeneklerin niteliğini değerlendirme (iç tutarlılık katsayısı = .84) ve ilişki yatırımı (iç tutarlılık katsayısı = .84) olmak üzere üç alt faktör elde edilmiştir. Büyüksahin ve Taluy (2008), ölçeği yeniden gözden geçirmişler ve ölçeğe bağlanım alt boyutunu eklemişlerdir. Bu alt boyutun iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa) .70'tir. Bu çalışmada ölçek dört boyutlu olarak ele alınmıştır. Bağlanım alt ölçeğindeki 3 ve 4. maddelerin ters puanlanması gerekmektedir.

Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği (RİKTÖ). Romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara karşı tutumları ölçmek amacıyla Sakallı ve Curun (2001) tarafından geliştirilen ölçeğin romantik ilişkide erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları (iç tutarlılık katsayısı = .83) ve erkeğin girişken olması (iç tutarlılık katsayısı = .83) olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçeğin tüm maddeleri için iç tutarlılık katsayısı .85'tir. Toplam 12 maddeden oluşan ölçek 1'den (tamamen karşıyım) 7'ye (tamamen katılıyorum) kadar derecelendirilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar romantik ilişkilerde toplumsal cinsiyetle ilişkili kalıpyargıların arttığına işaret etmektedir. Sakallı-Uğurlu (2003), ölçeği tekrar gözden geçirmiş ve 10 maddeye indirmiştir. Bu çalışmasında daha önceki çalışmaları ile tutarlı bir faktör yapısı elde etmiştir (iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .80 ve .84'tür). Bu çalışmada, kısaltılmış form kullanılmıştır.

İşlem

Veri toplama araçları bireysel ya da grup uygulamaları şeklinde sınıf ortamı ve kampüs alanlarında gönüllü olanlara uygulanmıştır. Uygulamalara, katılımcıların araştırma hakkında bilgilendirilmelerinden sonra başlanmış ve uygulamalar 20-25 dakika arasında değişmiştir.

Bulgular

Katılımcıların İlişki İstikrarı alt ölçekleri, Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği toplam puan ve alt ölçekleri ve dindarlık algısı puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 1'de verilmiştir.

Doyum, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve bağlanım alt boyutundan alınan puanlar cinsiyete göre anlamlı olarak değişmektedir. Erkeklerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyleri kadınlardan anlamlı olarak yüksektir; kadınların ilişkilerine bağlanımları ise erkeklerden anlamlı olarak yüksektir. Benzer biçimde sonuçlar, kadınların ilişkiden aldıkları doyumun erkeklerle göre daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Cinsiyetler arasındaki anlamlı farklılık Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği toplam puanından ve Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları ve Romantik İlişkilerde Erkeğin Girişken Olması alt ölçeğinden alınan puanlarda da gözlenmektedir. Buna göre, RİKTÖ toplam puanı ve RİEBKKT boyutundan erkeklerin aldıkları puanların kadınlarınkinden yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın romantik ilişkilerde erkeğin girişken olması alt ölçeğinden kadınların aldıkları puanlar erkeklerinkinden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Tablo 1. İİÖ Altölçekleri, RİKTÖ Toplam ve Altölçek Puanları ile Dindarlık Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve *t* Değerleri

	Kadın		Erkek		<i>t</i>
	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	
İİÖ İlişki Doyumu	52.98	10.95	49.14	11.73	2.45*
İİÖ Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme	30.35	13.30	35.22	12.62	-2.83*
İİÖ İlişki Yatırımı	40.10	11.92	38.67	12.42	.85
İİÖ Bağlanım	55.29	9.61	48.80	12.31	4.21*
RİKTÖ (Toplam puan)	46.49	10.17	50.71	10.57	-2.95*
RİKTÖ Erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları	21.07	5.91	27.06	6.24	-7.14*
RİKTÖ Erkeğin girişkenliği	25.42	5.79	23.65	5.72	2.22*
Dindarlık Algısı	3.71	1.26	3.67	1.74	.15

**p* < .05

Dindarlık Düzeylerine Göre Oluşturulan Grupların, İlişki İstikrarı Ölçeği ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Yönünden Karşılaştırılması

Daha önce belirtildiği gibi, bu çalışmada katılımcıların dindarlık algılarını belirlemek amacıyla, 7 basamaklı bir ölçek kullanılmıştır. Katılımcıları dindarlık algılarına göre gruplayabilmek amacıyla, medyan hesaplanmış ve 4 olarak bulunmuştur. Buna göre, 95 katılımcı (43 kadın, 52 erkek) dindarlık algısı düşük (medyan altı), 104 katılımcı (60 kadın, 45 erkek) dindarlık algısı orta (medyana eşit), 95 katılımcı (40 kadın, 55 erkek) ise dindarlık algısı yüksek (medyan üstü) olarak gruplandırılmıştır. Bu çalışmada farklı dindarlık algısına sahip olan grupları, İİÖ alt ölçekleri ve RİKTÖ toplam puan ve alt ölçeklerinden aldıkları puanlar açısından karşılaştırmak amacıyla çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları, dindarlık algısının bazı bağımlı değişkenler üzerinde anlamlı etkisi olduğunu göstermiştir (Wilks' $\lambda = .75$, serbestlik derecesi 404, $F = 5.27$, $p < .05$).

Analiz sonuçları, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ($F_{2,207} = 5.94$, $p < .05$, $\eta^2 = .05$), RİKTÖ toplam puanı ($F_{2,207} = 27.67$, $p < .05$, $\eta^2 = .21$), RİEBKKT ($F_{2,207} = 20.57$, $p < .05$, $\eta^2 = .17$) ve RİEGO ($F_{2,207} = 15.94$, $p < .05$, $\eta^2 = .13$) alt ölçeklerinde, dindarlık temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Dindarlık temel etkisine ilişkin elde edilen bu bulgunun hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Tukey-Kramer testi sonuçlarına göre, seçeneklerin niteliğini değerlendirmede, dindarlık algısı yüksek olan grupla düşük olan grup arasında anlamlı

bir fark olduğu saptanmıştır ($q_{3,207} = 4.87$, $p < .05$). Buna göre, dindarlık algısı düşük olan grubun seçeneklerin niteliğini değerlendirme puan ortalaması dindarlık algısı yüksek olan grubun ortalamasından daha yüksektir.

RİKTÖ toplam puanı ele alındığında, dindarlık algısı yüksek olanların, en fazla kalıpyargılı tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Buna göre, dindarlık algısı yüksek olanlar orta ve düşük olan gruptan anlamlı olarak yüksek puan almışlardır (sırasıyla $q_{3,207} = 5.15$ ve $q_{3,207} = 10.51$, $p < .05$). Yine, kendilerini orta düzeyde dindar olarak algılayanların kalıpyargısız tutumları dindarlık algısı düşük olanlardan daha fazladır ($q_{3,207} = 5.66$, $p < .05$). Benzer durum romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına ilişkin kalıpyargılı tutumlarda da görülmektedir. Yüksek ve orta düzeyde dindarlık algısı olanların, puanları dindarlık algısı düşük olanlardan daha yüksektir (sırasıyla $q_{3,207} = 9.06$ ve $q_{3,207} = 4.16$, $p < .05$). Benzer şekilde, dindarlık algısı yüksek olanlar kendilerini orta düzeyde dindar olarak algılayanlardan daha yüksek puan almışlardır ($q_{3,207} = 5.13$, $p < .05$). Romantik ilişkilerde erkeğin girişken olması alt boyutuna bakıldığında, kendilerini düşük düzeyde dindar olarak algılayanlar sırasıyla "orta" ve "yüksek" algılayanlardan daha düşük puanlar almışlardır (sırasıyla $q_{3,207} = 5.05$ ve $q_{3,207} = 7.85$, $p < .05$).

İlişki Bağlanımını Yordayan Değişkenler

Hatırlanacağı gibi, İlişki İstikrarı Ölçeği'nden alınan puanların cinsiyet değişkeni açısından farklılaştığı gözlenmişti. Bu durum, kadın ve erkeklerde ilişki bağlanımını farklı değişkenlerin yordayabileceğini düşün-

Tablo 2. İİÖ Altölçekleri ve RİKTÖ'den Alınan Puanların Dindarlık Algısına Göre Karşılaştırılması

	Düşük Düzeyde Dindarlık Algısı (n = 73)		Orta Düzeyde Dindarlık Algısı (n = 75)		Yüksek Düzeyde Dindarlık Algısı (n = 62)		Özet ANOVA F	η^2
	Ort.	S	Ort.	S	Ort.	S		
İİÖ İlişki Doyumu	51.25 _{ab}	11.56	51.32 _{ab}	11.96	50.97 _{ab}	10.85	.02	.000
İİÖ Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme	36.12 _a	11.29	32.40 _{ab}	12.73	28.77 _b	13.12	5.94*	.054
İİÖ İlişki yatırımı	38.30 _{ab}	12.61	40.35 _{ab}	12.17	39.66 _{ab}	11.64	.54	.005
İİÖ Bağlanım	51.18 _{ab}	11.42	52.01 _{ab}	11.74	53.82 _{ab}	10.96	.93	.009
RİKTÖ Toplam puan	42.68 _a	11.40	48.88 _b	8.35	54.76 _c	7.92	27.67*	.211
Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları	20.77 _a	6.91	23.77 _b	6.00	27.63 _c	5.50	20.57*	.166
Erkeğin Girişken Olması	21.92 _a	6.40	25.11 _{bc}	4.76	27.13 _{bc}	4.93	15.95*	.133

* $p < .05$

Not. Farklı harfler ortalamalar arasında anlamlı farklılığa işaret etmektedir.

Tablo 3. Kadınlar ve Erkekler için İlişki İstikrarı Alt Ölçeklerinden Alınan Puanları Yordayan Değişkenleri Belirlemek için Yapılan Aşamalı Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

	Değişkenler (Regresyon denklemine giriş sırasına göre)	R	R ²	F	β	t
Kadın	Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme					
	I. Aşama					
	İlişki Süresi	.23	.05	5.86**	-.13	-1.42
	II. Aşama					
	Dindarlık Algısı	.34	.12	7.18***	-.20	-2.10*
	III. Aşama					
	Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları	.41	.17	7.03***	-.23	-2.46**
	İlişki Yatırımı					
	I. Aşama					
	İlişki Süresi	.28	.08	8.89**	.28	2.98**
Erkek	İlişki Bağlanımı					
	I. Aşama					
	İlişki Süresi	.19	.04	4.03*	.19	2.01*
	İlişki Doyumu					
	I. Aşama					
	İlişki Süresi	.23	.05	5.12*	.23	2.26*
	İlişki Yatırımı					
	I. Aşama					
	İlişki Süresi	.26	.07	7.01**	.27	2.65**
	İlişki Bağlanımı					
I. Aşama						
İlişki Süresi	.19	.04	4.03*	.19	2.61**	

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

dürmektedir. Bu nedenle çalışmada, İlişki İstikrarı alt ölçeklerini hangi değişkenlerin yordadığını belirlemek amacıyla her iki cinsiyet için ayrı aşamalı (stepwise) hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır. Denklem ilk aşamada yaş, ekonomik düzey, ilişki süresi; ikinci aşamada dindarlık algısı; üçüncü aşamada ise RİKTÖ alt ölçekleri alınmıştır. Sonuçlar Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, kadın katılımcılar için seçeneklerin niteliğini değerlendirmeyi yordamada, ilk aşamada sadece ilişki süresinin anlamlı katkısı olduğu bulunmuştur ($F_{1,109} = 5.86, p < .01$). Bu değişken, varyansın % 5'ini açıklamaktadır. Dindarlık algısının ikinci aşamada denkleme girmesiyle açıklanan toplam varyans % 12'ye yükselmiştir ($F_{2,108} = 7.18, p < .001$). Son aşamada, RİKTÖ alt boyutları denkleme eklenmiş ve bu değişkenlerden sadece Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları alt

ölçeğinin seçeneklerin niteliğini değerlendirme üzerinde yordayıcı olduğu görülmüştür ($F_{3,107} = 7.03, p < .001$). Bu değişkenin de katılmasıyla açıklanan toplam varyans % 17'ye yükselmiştir. Kadınlarda, ilişki yatırımı sadece ilişkisi süresi yordamıştır ($F_{1,109} = 8.89, p < .01$). İlişki süresinin açıkladığı varyans % 8'dir. Benzer olarak kadınlarda, ilişki bağlanımı da sadece ilişki süresi anlamlı olarak yordamış ($F_{1,109} = 4.03, p < .05$) ve bu değişken de varyansın % 4'ünü açıklamıştır.

Erkekler için yapılan regresyon analizi sonuçları (Tablo 3), ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve ilişki bağlanımı alt boyutlarını sadece ilişki süresinin yordadığını göstermiştir (sırasıyla $F_{1,93} = 5.12, p < .05$; $F_{1,93} = 7.01, p < .01$; $F_{1,93} = 6.79, p < .05$). Erkeklerde ilişki süresi değişkeni, ilişki doyumu için % 5; ilişki yatırımı için % 7; ilişki bağlanımı için % 4'lük bir değişim sağlamaktadır.

Tartışma

Hatırlanacağı gibi, bu çalışmanın temel amacı, romantik ilişkilerde bağlanım, kadın ve erkek rollerine yönelik kalıpyargılar ve dindarlık algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Çalışmada, özellikle dindarlık algısı ile romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar arasında güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca, hem ülkemizde (Büyükhahin ve Hovardoğlu, 2007) hem de yurt dışında (Fitzpatrick ve Sollie, 1999; Rusbult, Martz ve Agnew, 1998) yapılan çalışmalarla tutarlı olarak bu çalışmada, erkekler seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirmişlerdir. Bir başka deyişle, erkekler var olan ilişkileri dışında, bir başkasıyla beraber olma ya da yalnız olma gibi seçenek ilişkileri daha olumlu değerlendirmişlerdir. Buna karşılık, kadınların ilişkiye olan bağlanım ve doyum düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu da kadınların ilişkilerde daha fazla gelecek zaman yönelimli olmalarıyla ilişkili olabilir. Daha önceki bazı çalışmalar bu sonucu desteklemektedir (Öner, 2002; Sacher ve Fine, 1996; Sakallı-Uğurlu, 2003). Bu bulgulardan hareketle, kadınların ilişkiyi sürdürmeye yönelik daha fazla güdülerinin olduğu düşünülebilir.

Cinsiyet açısından romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılı tutumlar değerlendirildiğinde, erkeklerin, erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarını daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Buna karşılık kadınların erkeklere göre, erkeğin girişken olmasına ilişkin kalıpyargılı tutumlara daha fazla sahip oldukları gözlenmiştir. Bu bulgu da diğer çalışmalarla benzerlik taşımaktadır (Sakallı ve Curun, 2001; Sakallı-Uğurlu, 2003). Genel olarak kalıpyargısal tutumlar ele alındığında kadınlarla karşılaştırıldığında, erkeklerin romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargısal tutum puanları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuç, katılımcıların geleneksel kadın ve erkek rollerini benimsemeleriyle ilişkili görünmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışmada, katılımcılar dindarlık algılarına göre üç gruba (yüksek, orta ve düşük) ayrılmış ve çeşitli bağımlı değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, dindarlık algısına göre oluşturulan grupların seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanı açısından farklılaştığını göstermektedir. Buna göre, dindarlık algısı düşük olan katılımcılar, dindarlık algısı yüksek olanlardan seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirmişlerdir. Bağlanımın diğer alt boyutları açısından gruplararası bir farklılık bulunmamıştır. Hatırlanacağı gibi, dindar olma ahlsal bağlanımla ilişkili bulunmuştur (Johnson ve ark., 1999). Ayrıca, pek çok çalışma (Atkins ve Kessel, 2008; Burdette, Ellison, Sherkat ve Gore, 2007; Williams, 2010), dini etkinliklere katılma ve dindarlığın evlilikte eşlerin aldatma olasılığını azalttığına işaret etmektedir.

Çalışmada, dindarlık algısı ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar arasında güçlü bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Beklentilerle ve daha önceki çalışmalarla tutarlı olarak, dindarlık algısı yüksek olan katılımcıların, ilişkilerle ilgili kalıpyargısal tutumları da en yüksektir. Benzer olarak, erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişkenliği alt boyutlarından da dindarlık algısı yüksek olanlar en yüksek; dindarlık algısı düşük olanlar da en düşük puanları almışlardır. Daha önce de belirtildiği gibi, dinler geleneksel ideolojileri içerdiği için kadın ve erkek rollerine yönelik kalıpyargı ve cinsiyetçi tutumların sürdürülmesinde, önemli bir işleve sahiptirler (Glick ve ark., 2002). Taşdemir ve Sakallı-Uğurlu'ya (2010) göre, İslam ve Hıristiyanlık gibi geleneksel dinler, toplumsal cinsiyet rollerini (örn., kadınların erkeklere itaat etmesi) desteklemektedir. Bu da dindarlık düzeyi yüksek olanların daha kalıpyargısal tutumları benimsemiş olmalarına yol açabilir.

Kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapılan regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, hem kadınlarda hem de erkeklerde ilişki süresi arttıkça, ilişkiye bağlanım düzeyi de artmaktadır. Bazı çalışmalarda ilişki süresi arttıkça, ilişki yatırımının arttığını ortaya koymuşlardır (Büyükhahin ve Hovardoğlu, 2007). Ülkemizde gerçekleştirilen bir diğer çalışmada (Bahadır, 2006), ilişki süresi uzadıkça ilişkide güvende hissetme ve ilişkinin öneminin arttığını göstermiştir. Çalışmada ayrıca, ilişki süresi arttıkça, seçeneklerin niteliği daha olumsuz değerlendirilmiştir. Görüldüğü gibi, ilişki süresi gibi ilişkisel değişkenler ilişkiyi sürdürmede önemli bir role sahiptir. Ayrıca, analizler sadece kadınlarda romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargısal tutumların ve dindarlık algısının, bağlanımın tek bir alt boyutunu (seçeneklerin niteliğini değerlendirme) yordadığını göstermiştir. Buna göre, kadınların, dindarlık algısı ve erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına yönelik tutumları arttıkça, bir başkasıyla beraber olmayı daha olumsuz değerlendirdikleri gözlenmiştir. Yani, kadınların geleneksel ya da cinsiyetçi tutumları ve dindarlık algısı arttıkça var olan ilişkilerine bağlanımları da artmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi, Sakallı ve Uğurlu (2003) gelecek zaman yönelimi ile kalıpyargılar arasında bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda (Büyükhahin ve Hovardoğlu, 2007; Öner, 2002) kadınların erkeklere göre romantik ilişkilerde daha gelecek zaman yönelimli oldukları gösterilmiştir. Buradan hareketle, kadınların romantik ilişkilerde daha gelecek yönelimli ve kalıpyargısal tutumlara sahip oldukları düşünülebilir.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, algılanan dindarlık düzeyi ile romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar arasında ilişki olduğu söylenilebilir. Algılanan dindarlık düzeyi arttıkça, ilişkilerle ilgili kalıpyar-

gısal tutumlar da artmaktadır. Buna karşılık, dindarlık algısına göre oluşturulan gruplar, ilişkiyi sürdürme nedenlerinden sadece seçeneklerin niteliğini değerlendirme açısından farklılaşmışlardır. Bu bulgulardan hareketle, ilişkiye bağlanımın, dindarlık algısı ile güçlü bir biçimde ilişkili olmadığı düşünülebilir. Ek olarak, bu bulgular özellikle romantik ilişkilerle ilgili cinsiyetçi tutumları olan bireylerin seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdiklerini göstermiştir. Bu bulguların, aile/eş terapisi/danışmanlığı uygulamaları için de yararlı olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, terapi/danışmanlık için başvuran çiftlerin değerlendirilmesi aşamasında; bir başkasıyla birlikte olmayı olumlu değerlendirenlerin, cinsiyetçi tutumları ve dindarlık algısı yüksek olanların da romantik ilişkilerle ilgili daha kalıpyargısal tutumları olabileceğinin göz önünde bulundurulması yararlı olabilir. Bundan sonraki çalışmalarda, farklı bir örneklemede, örneğin evlilerde dindarlık algısı, bağlanım ve kalıpyargısal tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi daha ayrıntılı bilgiler sağlayacaktır. Ayrıca, geleneksel tutumlar, değerler gibi kültürel değişkenlerin bağlanımla ilişkisinin de daha sonraki çalışmalarda göz önünde bulundurulması verileri zenginleştirir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları da vardır. Öncelikle, çalışmada kişinin beyanına dayalı olan kendini bildirim (self-report) türü ölçekler uygulanmıştır. Ayrıca, katılımcıların dindarlık algısı likert tipi bir ölçekle değerlendirilmiştir. Daha sonraki çalışmalarda dindarlık düzeyini değerlendiren ölçekler kullanılabilir.

Kaynaklar

- Adams, J. M. ve Jones, W. H. (1997). The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1177-1196.
- Allgood, S. M., Harris, S., Skogrand, L. ve Lee, T. R. (2009). Marital commitment and religiosity in a religiously homogeneous population. *Marriage & Family Review*, 45(1), 52-67.
- Atkins, D. C. ve Kessel, D. E. (2008). Religiousness and infidelity: Attendance, but not faith and prayer, predict marital fidelity. *Journal of Marriage and Family*, 70, 407-418.
- Bahadır, S. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygudurumunu düzenleme arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Booth, A., Johnson, D. R., Branaman, A. ve Sica, A. (1995). Belief and behavior: Does religion matter in today's marriage? *Journal of Marriage and Family*, 57(3), 661-671.
- Brown, E., Orbuch, T. L. ve Bauermeister, J. A. (2008). Religiosity and marital stability among Black American and White American couples. *Family Relations*, 57, 186-197.
- Burdette, A. M., Ellison, C. G., Sherkat, D. E. ve Gore, K. A. (2007). Are there religious variations in marital infidelity? *Journal of Family Issues*, 28(12), 1553-1581.
- Büyükşahin, A. ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı ilişki değişkenleri yönünden incelenmesi. *Türk*

- Psikoloji Dergisi*, 22(59), 69-90.
- Büyükşahin, A. ve Taluy, N. (2008). *İlişki İstikrarı Ölçeği'nin gözden geçirme çalışması*. Yayınlanmamış araştırma raporu.
- Büyükşahin, A., Hasta, D. ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-37.
- Call, V. R. A. ve Heaton, T. B. (1997). Religious influence on marital stability. *Society for the Scientific Study of Religion*, 36(3), 382-392.
- Clark, C. L., Shaver, P. R. ve Abrahams, M. F. (1999). Strategic behaviors in romantic relationship initiation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(6), 709-722.
- Fitzpatrick, J. ve Sollie, D.L (1999). Unrealistic gendered and relationship specific beliefs: Contributions to investments and commitment in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16(6), 852-868.
- Glick, P., Lameiras, M., ve Castro, Y. R. (2002). Education and Catholic religiosity as predictors of hostile and benevolent sexism toward women and men. *Sex Roles*, 47, 433-441.
- Günel, S. ve Büyükşahin, A. (2009). Yakın ilişkilerde bağlanım, kıskançlık nedenleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik arasındaki ilişki. *Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi*, Ekim, İzmir.
- Hansen, G. L. (1987). The effect of religiosity on factors predicting marital adjustment. *Social Psychology Quarterly*, 50(3), 264-269.
- Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2005). The effect of religiousness on marital satisfaction: Testing the mediator role of marital problem solving between religiousness and marital satisfaction relationship. *Contemporary Family Therapy*, 27(1), 123-136.
- Johnson, M. P. (1973). Commitment: A conceptual structure and empirical application. *Sociological Quarterly*, 14, 395-406.
- Johnson, M. P. (1991). Commitment to personal relationships. E. H. Jones ve D. W. Perlman, (Ed.), *Advances in personal relationships (cilt 3)* içinde. London: Jessica Kingsley.
- Johnson, M. P., Caughlin, J. P. ve Huston, T. L. (1999). The tripartite nature of marital commitment: Personal, moral, and structural reasons to stay married. *Journal of Marriage and the Family*, 61,160-177.
- Kelley, H. H. (1983). Love and commitment. H. H. Kelley, E. Berscheid, A. Christensen, J. H. Harvey, T. L. Huston, G. Levinger, E. McClintock, L. A. Peplau ve D. R. Peterson, (Ed.), *Close relationships* içinde (265-314). NY: WH Freeman.
- Kraft, K. ve Neimann, S. (2009). *Impact of educational and religious homogamy on marital stability*. IZA Discussion Paper, No. 4491.
- Levinger, G. (1965). Marital cohesiveness and dissolution: An integrative review. *Journal of Marriage and the Family*, 27,19-78.
- Levinger, G. (1991). Commitment vs. cohesiveness: Two complementary perspectives. E. H. Jones ve D. W. Perlman, (Ed.), *Advances in personal relationships (cilt 3)* içinde. London: Jessica Kingsley.
- Mahoney, A., Pargament, K. I., Jewell, T., Swank, A. B., Scott, E., Emery, E. ve Rye, M. (1999). Marriage and spiritual realm: The role of proximal and distal religious constructs in marital functioning. *Journal of Family Psychology*, 13(3), 321-338.
- Maltby, L. E., Hall, M. E. L., Anderson, T. L. ve Edwards, K. (2010). Religion and sexism: The moderating role of par-

- participant gender. *Sex Roles*, 62(9-10), 615-622.
- Öner, B. (2002). Self monitoring and future time orientation in romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 136, 20-25.
- Peplau, A. L. ve Gordon, S. L. (1985). Women and men in love: Gender differences in close relationships. V. E. O'Leary, K. R. Unger ve S. B. Watson, (Ed.), *Women gender and social psychology* içinde (257-291). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Rose, S. ve Frieze, I. H. (1993). Young singles' contemporary dating scripts. *Sex Roles*, 28, 499-509.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Rusbult, C. E. (1983). A Longitudinal test of the investment model-The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101-117.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M. ve Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Rusbult, C.E. (2003). Rusbult, C. E. (2003). *Satisfaction/ Alternatives/ Investments Scales*. 14 Mart 2003, <http://www.unc.edu/depts/socpsych/cr/Satisfaction.html>
- Sacher, J. A. ve Fine, M. A. (1996). Predicting relationship status and satisfaction after six months among dating couples. *Journal of Marriage and Family*, 58(1), 21-32.
- Sakallı, N. ve Curun, F. (2001). Romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara karşı tutumlar. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*, 22, 31-45.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.
- Stanley, S. M. ve Markman, H. J. (1992). Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and Family*, 54(3), 595-608.
- Sullivan, K. T. (2001). Understanding the relationship between religiosity and marriage: An investigation of the immediate and longitudinal effects of religiosity on newlywed couples. *Journal of Family Psychology*, 15(4), 610-626.
- Taşdemir, N. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2010). The relationships between ambivalent sexism and religiosity among Turkish university students. *Sex Roles*, 62(7-8), 420-426.
- Teachman, J. D., Tedrow, L. M. ve Crowder, K. D. (2000). The changing demography of America's families. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 1234-1246.
- Thibaut, J. W. ve Kelley, H. H. (1959). *Social psychology of groups*. NY: Wiley.
- Wallin, P. ve Clark, A. L. (1964). Religiosity, sexual gratification, and marital satisfaction in the middle years of marriage. *Social Forces*, 42(3), 303-309.
- Williams, A. J. (2010). *Enhancing marital happiness: The effects of religious attendance on infidelity, religious congruence, and spousal supportiveness*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, University of Utah.
- Wong, C. M. R. (2009). *Effect of religion and religiosity on romantic relationship: Love values and relationship satisfaction*. Bachelor of Social Sciences in Psychology, City of University Hong Kong.

Summary

Commitment in Romantic Relationships: The Perception of Religiosity and Stereotypes about Romantic Relationships

Nur Okutan
Ankara University

Ayda Büyükşahin-Sunal
Ankara University

Commitment can be defined as willingness to maintain relationship or individuals' psychological attachment to their relationship (Rusbult, 1980). There are several models that explain commitment in close relationships (e.g., Johnson, 1973; Levinger, 1965; Rusbult, 1980). Among these models, Johnson's tripartite model, Levinger's cohesiveness model, and Rusbult's investment model are the ones that attract the most scientific attention. According to investment model, there are three determinant of relationship commitment: Relationship satisfaction, relationship investment and quality of alternatives.

Johnson and Levinger suggest that religious faith is one of the relationship maintenance mechanisms. Some researchers also (Wallin & Clark, 1964; Wong, 2009) emphasize that there is a relationship between the level of religiosity and relationship maintenance and marital satisfaction (Hünler & Gençöz, 2005; Sullivan, 2001). Moreover, some studies (Sakallı-Uğurlu, 2003; Fitzpatrick & Sollie, 1999) show that stereotypes about romantic relationships may affect commitment.

When all these facts are taken into consideration, perceived level of religiosity and stereotypes about romantic relationships may be related to relationship commitment. Thus, the purpose of this study was to examine the relationship between Rusbult's investment model variables, perceived religiosity levels and sexist attitudes towards romantic relationships. Also groups that have different religiosity levels were compared in terms of various dependant variables.

Method

Participants

The sample of the study consisted of 210 (112

women and 98 men) individuals who were currently in a heterosexual romantic relationship. The mean age of participants was 21.03 years ($S = 1.82$). The mean duration of relationship was 18.06 months ($S = 17.99$) for women, it was 14.79 months ($S = 13.74$) for men.

Instruments

Demographic Form. Participants were asked questions about their demographic characteristics (e.g., sex, age, parents' education level, the place where they spent the majority of their lives, and monthly income), sexual orientation and duration of their current relationship.

In addition, level of the perception of religiosity was measured on a 7-point Likert type scale ranging from not religious (1) to very religious (7).

Relationship Stability Scale (RSS). The scale was developed by Rusbult, Martz, and Agnew (1998) to measure the reasons for maintaining the relationship. It was adapted into Turkish by Büyükşahin, Hasta, and Hovardaoğlu (2005). Cronbach's alphas coefficient for the subscales ranged between .84 and .90.

Attitudes toward Gender Stereotypes about Romantic Relationships (AGSRR). The scale was developed by Sakallı and Curun (2001) to measure attitudes toward gender stereotypes about romantic relationships. This scale consists of two sub-scales: Attitudes towards Men's Dominance and Women's Compliance in Romantic Relationships (internal consistency = .83) and Attitudes towards Men's Assertiveness in Romantic Relationships (internal consistency = .83).

Procedure

Participation was voluntary and participants' answers were kept anonymously. The completion of the questionnaire took 20-25 minutes.

Results

The purpose of the present study was to examine the relationship between commitment in romantic relationships, attitudes toward gender stereotypes about romantic relationships and perception of religiosity. Results showed that women had higher scores on relationship commitment, relationship satisfaction and attitudes towards men's assertiveness in romantic relationships than had men. In contrast, men had higher scores on quality of alternatives and attitudes towards men's dominance and women's compliance in romantic relationships than had women.

In addition, MANOVA was performed to examine how perceived level of religiosity (high, moderate, low; median = 4) effected the various dependent variables. The results of this analysis revealed a significant main effect for the perceived level of religiosity on quality of alternatives, ($F_{2,207} = 5.94, p < .05, \eta^2 = .05$), AGSRR total score ($F_{2,207} = 27.67, p < .05, \eta^2 = .21$), attitudes towards men's dominance and women's compliance in romantic relationships ($F_{2,207} = 20.57, p < .05, \eta^2 = .17$) and attitudes towards men's assertiveness in romantic relationships ($F_{2,207} = 15.94, p < .05, \eta^2 = .13$). Tukey Kramer test revealed that individuals with low religiosity levels had higher scores on quality of alternatives than individuals with high religiosity levels. Also, the group that has the highest level of perception religiosity had the highest score on stereotypes about romantic relationships

When the regression analyses are conducted separately for women and men, relationship duration predict investment model variables significantly for women and men. For only women, attitudes towards men's dominance and women's compliance in romantic relationships and level of perceived religiosity were negative predictors of quality of alternatives.

Discussion

As it is mentioned in the results, men's level of assessing the quality of alternatives is higher than that of women. This result is consistent with previous research results conducted in Turkey (Büyüksahin & Hovardaoğlu, 2007) and in other countries (Fitzpatrick & Sollie, 1999; Rusbult, Martz, & Agnew, 1998). Women reported more relationship commitment and satisfaction than did men. This finding can be explained by the fact that women are more future time oriented in their close relationships. Some previous studies also (Öner, 2002; Sacher & Fine,

1996; Sakallı-Uğurlu, 2003) showed that women were more likely to be future time oriented than men. In light of these findings, it can be said that women have higher motivations towards relationship maintenance. Moreover, results demonstrated that men had more gender stereotype about romantic relationships. This finding is also consistent other studies (Sakallı & Curun, 2001; Sakallı-Uğurlu, 2003).

Participants grouped according to their levels of perceived religiosity were compared in terms of investment model variables and stereotypes about romantic relationships. In comparison to individuals with high level of perceived religiosity, low religiosity level group had significantly higher scores on quality of alternatives. Also, participants with high religiosity reported the most sexist attitudes toward romantic relationships. As mentioned before, Johnson (1973; 1991) suggests that religious faith have important function in marital maintenance. In this study, it is found that there is a strong relationship between level of perceived religiosity and gender stereotype about relationship. Religions have an important role in the maintenance of sexist attitudes and gender stereotypes (Glick et al., 2002; Taşdemir & Sakallı-Uğurlu, 2010).

When the regression analyses are conducted separately for women and men, relationship duration predict commitment subscale scores significantly for both women and men. Some studies (e.g., Büyüksahin & Hovardaoğlu, 2007) revealed that relationship duration is related to relationship investment. In addition, for only women as gender stereotypes and perceived level of religiosity rises, the quality of alternatives are more negatively evaluated. Some studies (Sakallı-Uğurlu, 2003) emphasized that future time orientation is related with stereotypes. Some studies conducted in Turkey (Büyüksahin & Hovardaoğlu, 2007; Öner, 2002) showed that women are more future time oriented than men in romantic relationships. Thus, it might be considered that women are more future oriented and have sexist attitudes in romantic relationships.

When results are evaluated in general, it can be said that there is a relationship between perceived level of religiosity and stereotypes. Groups formed according to the level of religiosity differed only in terms of evaluation of quality of alternatives. According to this finding, it might be thought that commitment to relationship is weakly related to level of religiosity. In addition, these findings show that individuals with sexist attitudes are more likely to evaluate quality of alternatives positively.